

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	17 Hydref – Pwyllgor Gwaith
Pwnc:	Cyd-Brotocol Gogledd Cymru ar gyfer Rheoli Gwersylloedd Anawdurdodedig
Aelod(au) Portffolio:	Y Cynghorydd Aled M Jones
Pennaeth Gwasanaeth:	Shan L Williams, Pennaeth Gwasanaethau Tai
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	Lucy Reynolds, Rheolwr Datblygu a Strategaeth Tai Est 2225 lucyreynolds@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Pob Aelod

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau
<p>Bod Aelodau'r Pwyllgor Gwaith yn cefnogi bod Cyngor Sir Ynys Môn yn mabwysiadu Cyd-Brotocol Gogledd Cymru ar gyfer Rheoli Gwersylloedd Anawdurdodedig gan Sipsiwn a Theithwyr.</p> <p><u>Cefndir</u></p> <p><u>i. Polisiâu a Chanllawiau Llywodraeth Cymru</u></p> <p>Yn 2013, cynhyrchodd Llywodraeth Cymru Ganllawiau ar Reoli Gwersylla Anawdurdodedig. Ysgrifennodd at Brif Weithredwyr pob Awdurdod Lleol yn 2015 i'w hatgoffa o'r argymhelliad yn y canllawiau hyn i fabwysiadu protocol ar gyfer eu sefydliadau.</p> <p>Mae'r Canllawiau hyn yn darparu rhywfaint o gyd-destun pwysig am y gwersylloedd anawdurdodedig yng Nghymru. Mae'r gwersylloedd yn tueddu i ddigwydd yn fwyaf rheolaidd ar hyd y prif lwybrau cludiant sydd, yn draddodiadol, wedi bod yn darparu cyfleoedd ar gyfer gwaith yn ogystal â mynediad i'r prif borthladdoedd yng Nghymru. Mae'r canllawiau yn cydblethu â Chynllun Cydraddoldeb Strategol Llywodraeth Cymru. Mae'n datgan mai'r prif reswm pam fo gwersylloedd anawdurdodedig yn digwydd yw oherwydd diffyg safleoedd a mannau aros awdurdodedig. Mae Sipsiwn a Theithwyr crwydrol wedi gweld mannau aros traddodiadol yn cau, a hynny oherwydd is-ddeddfau ac yn sgil cryfhau'r deddfau sy'n ymwneud â defnyddio tir comin ar gyfer gweryslla a'r ffaith bod trefeddiannwyr yn cau i ffwrdd fannau aros hanesyddol. Bydd darparu mwy o safleoedd awdurdodedig, ynghyd â rheoli'r safleoedd hynny'n effeithiol, yn cael gwared ar y rheswm dros fodolaeth gweryslla anawdurdodedig. Wrth i'r safleoedd a'r mannau aros angenrheidiol gael eu datblygu, bydd angen gwneud llai o ddefnydd o'r protocolau ar gyfer gweryslla anawdurdodedig.</p>

Mae'r Canllawiau yn bennaf ar gyfer awdurdodau lleol, ond maent hefyd yn rhoi cyngor ar rôl y Byrddau Iechyd, yr Heddlu a'r Gwasanaethau Addysg i Deithwyr o ran cynorthwyo'r awdurdodau lleol pan fo gwerylloedd anawdurdodedig yn digwydd.

ii. Gweithio ar y cyd yng Ngogledd Cymru

Mae Fforwm Sipsiwn a Theithwyr Gogledd Cymru yn cyfarfod sawl gwaith y flwyddyn i gefnogi gweithio ar y cyd rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru, ynghyd â Pharc Cenedlaethol Eryri, Heddlu Gogledd Cymru, BIPBC a Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru.

Mae'r holl awdurdodau lleol ar hyd coridor yr A55 wedi gweld gwerylloedd anawdurdodedig yn digwydd ar nifer o achlysuron bob blwyddyn. Mewn rhai achosion, bydd nifer o awdurdodau lleol yn gweld yr un grŵp o Sipsiwn a Theithwyr yn gwerylla yn eu hardaloedd. Ar hyn o bryd, nid oes gan unrhyw awdurdod safleoedd tramwy neu fannau aros dros dro swyddogol y gellir cyfeirio Sipsiwn a Theithwyr iddynt.

Datblygwyd y protocol gan y fforwm i nodi egwyddorion cyson y cytunwyd arnynt. Ystyriwyd bod hyn yn arbennig o bwysig o ran sicrhau fframwaith clir ar gyfer BIPBC, yr Heddlu a'r Gwasanaeth Tân sy'n gweithio ar draws ardaloedd yr holl awdurdodau. Trafodwyd y Protocol yng nghyfarfod Prif Weithredwr Gogledd Cymru ym mis Ionawr 2016 lle cytunwyd i'w gyflwyno i'r cyrff sy'n gwneud penderfyniadau yn y sefydliadau unigol.

Gwnaed ymgais o'r blaen yn 2012 i gytuno ar brotocol ar gyfer Gogledd Cymru. Er i Gyngor Sir Ynys Môn gytuno iddo, ni chafodd ei fabwysiadu'n ffurfiol gan yr holl bartneriaid ar draws y rhanbarth. Mae'r Protocol newydd wedi canolbwyntio ar nodi'r egwyddorion allweddol y cytunwyd arnynt gan yr holl bartneriaid ac mae'n nodi "Trwy fabwysiadu'r protocol bydd pob sefydliad yn ymrwymo i adolygu a / neu ddatblygu ei weithdrefnau mewnol ei hun" (4.3.1). Mae hyn yn sicrhau bod pob awdurdod yn cadw'r gallu i nodi gweithdrefnau manwl sy'n addas i gwrdd ag amgylchiadau yn eu hardaloedd eu hunain.

Cyn datblygu'r Protocol ar gyfer Gogledd Cymru, 'roedd canllawiau gweithdrefnau ar gyfer delio â gwerylloedd anawdurdodedig eisoes wedi'u datblygu gan yr adran Dai yn CSYM ac fe'u rhannwyd gyda swyddogion mewnol ac allanol a allai fod yn ymwneud â delio â gwerylloedd pan fyddant yn digwydd. Yn dilyn datblygu'r Protocol ar gyfer Gogledd Cymru, mae'r canllawiau hyn yn cael eu hadolygu gyda'r rhanddeiliaid lleol perthnasol er mwyn sicrhau eu bod yn ganllawiau manwl y gall swyddogion Ynys Môn eu defnyddio ac i wneud yn siŵr eu bod yn gyson gydag egwyddorion y Protocol ar gyfer Gogledd Cymru. Mae'r protocol wedi'i ddefnyddio i arwain ymatebion y Cyngor ers mis Ionawr

Pwrpas y Protocol ar gyfer Gogledd Cymru

Bwriad y Protocol yw sefydlu egwyddorion cyffredin ar gyfer mynd i'r afael â gweryslyoedd anawdurdodedig a lleihau tyndra cymdeithasol pan fo gweryslyoedd yn digwydd, lleihau costau gorfodaeth a glanhau a sicrhau dull cydlynol o weithredu rhwng y gwasanaethau y gall bod angen iddynt gymryd camau.

Mae Adran 1.6 yn crynhoi amcanion y Protocol sef

- rheoli gweryslyoedd anawdurdodedig mewn ffordd effeithlon ac effeithiol, gan gydbwysu hawliau a chyfrifoldebau Sipsiwn a Theithwyr, trigolion lleol a rhanddeiliaid allweddol a lleihau unrhyw effeithiau amgylcheddol neu gymunedol
- gweithio gydag asiantaethau partner i hyrwyddo cydlyniant cymunedol ac atal Sipsiwn a Theithwyr rhag cael eu hallgau'n gymdeithasol
- cyflwyno eglurder ar gyfer y broses o ymateb i ymholiadau a rhannu gwybodaeth
- pennu fframwaith ar gyfer gwneud penderfyniadau clir, cyson ac amserol sy'n cydblethu â strategaethau a gwasanaethau eraill sy'n effeithio ar Sipsiwn a Theithwyr (e.e. tai, addysg, cynllunio).

Mae Adran 2 yn nodi egwyddorion rhyngweithio â Sipsiwn a Theithwyr ar werslyoedd awdurdodedig a chamau gweithredu penodol y bydd yr awdurdod lleol yn eu cymryd, yn bennaf darparu Un Pwynt Cyswllt a fydd yn arwain ar ymateb yr awdurdod ac yn sicrhau y cedwir cofnodion ac y diogelir data.

Mae Adran 3.3.1 yn nodi'r hyn y bydd yr awdurdod lleol yn ei wneud pan fo gweryslyll ar dir yr awdurdod lleol. Mae swyddogion Ynys Môn bellach yn dilyn y gofynion hyn ac fel y soniwyd eisoes, bydd canllawiau gweithdrefnol manylach yn helpu swyddogion i gyflawni'r rhain mewn modd priodol.

Mae Adrannau 3.4 a 3.5 yn egluro'r rôl fwy cyfyngedig y gall yr awdurdod ei chwarae pan fo gweryslyll ar dir cyhoeddus neu dir preifat arall ond mae'n cydnabod y gall yr awdurdod lleol gynnig mantais ei brofiad a chyfryngu.

Manteision y protocol ar gyfer Ynys Môn

Gall gweryslyoedd anawdurdodedig fod yn anghyfleus i gymdogion ac arwain at densiynau rhwng cymunedau sefydledig a Sipsiwn a Theithwyr. I ddatrys yr anawsterau hyn, mae angen mesurau ymarferol megis casglu sbwriel, cyfathrebu rhwng yr holl bartion a chamau amserol ac ystyriol gan yr awdurdod lleol.

Mae cydweithio yn y maes hwn eisoes wedi arwain at wella'r cydgysylltu rhwng swyddogion yr awdurdod a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) a'r Heddlu pan fo gweryslyoedd wedi digwydd. Mae CSYM nawr yn gweithio'n gyson gyda chydweithwyr o bob rhan o Ogledd Cymru. Mae'r protocol yn darparu fframwaith y cytunwyd arno i gynnal y safonau hyn ac yn lleihau

effeithiau negyddol y gwersylloedd.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Peidio â chefnogi Cyd-Brotocol Gogledd Cymru ar reoli gwersylloedd a datblygu Protocol ar gyfer Ynys Môn. Ni chefnogir yr opsiwn hwn gan fod angen gweithio'n agos gyda'r Heddlu a BIPBC i ymateb yn effeithiol i wersylloedd ac roedd y ddau gorff yn gryf o blaid Protocol ar gyfer Gogledd Cymru

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Ystyriwyd y Protocol yn y fforwm ar gyfer Prif Weithredwyr Gogledd Cymru lle cytunwyd y dylid ei gyflwyno i'r corff sy'n gwneud y penderfyniadau yn y sefydliadau unigol.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ddim yn berthnasol

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae costau yn codi o'r protocol oherwydd yr angen i wneud darpariaeth 'portaloo' a chasglu / clirio gwastraff ar y rhan fwyaf o'r gwersylloedd pan fyddant yn digwydd. Os darperir cyfleusterau gwastraff cartref a thoiledau yn gynnar mae hynny'n arbed costau clirio sylweddol pan fydd y gwersyll yn dod i ben. Mae cyllideb ar gael i gwrdd â'r costau hyn.

Mae'r Cyngor yn y broses o nodi safleoedd ar gyfer Mannau Aros dros Dro. Pan fydd mannau aros awdurdodedig wedi eu sefydlu mae'n arferol i godi tâl am eu defnyddio.

Mae yna hefyd oblygiadau o ran adnoddau staffio ar gyfer gweithredu'r Protocol. Fodd bynnag, mae aelod o staff o fewn yr adran dai yn gweithredu fel y Pwynt Cyswllt Unigol

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?

Beth oedd eu sylwadau?

1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (mandadol)	Trafodwyd yr eitem gan yr Uwch Dim Arwain 17/09/16, a dim sylwadau pellach
----------	--	--

2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	<p>Argymhell i'r Pwyllgor Gwaith ei fod yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cymeradwyo'r Protocol • Gofyn i Fforwm Sipsiwn a Theithwyr Gogledd Cymru wneud gwaith pellach gyda busnesau lleol yng Ngogledd Cymru i mofyn eu sylwadau ar y ddogfen a chodi ymwybyddiaeth o'i bodolaeth. • Bod Cyngor Sir Ynys môn yn parhau i ddatblygu mwy o weithdrefnau lleol manwl ar gyfer eu defnyddio gan swyddogion ac asiantaethau eraill ar yr ynys.
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill	

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)		
1	Economaidd	
2	Gwrthdodi	Mae'r protocol yn galluogi anghenion cymdeithasol, iechyd ac addysgol y cymunedau teithio i gael eu hasesu a'u darparu ar eu cyfer.
3	Trosedd ac Anhrefn	<p>Mae gweryslla heb awdurdod yn weithred o dresmasu yn hytrach na gweithred droseddol oni bai y gellir profi yr achoswyd difrod i dir neu eiddo wrth fynd i mewn i'r safle. Mae Heddlu Gogledd Cymru yn cefnogi'r Protocol fel fframwaith i reoli gweryslloddedig anawdurdodedig mewn modd cytbwys er budd trigolion lleol a Sipsiwn a Theithwyr.</p> <p>Mae'r protocol yn nodi cyfrifoldebau cliriach a gwell cyfathrebu rhwng asiantaethau a fydd yn sicrhau bod gweryslloddedig yn cael eu rheoli'r effeithiol gan helpu i leihau tensiynau cymunedol.</p>
4	Amgylcheddol	Gall gweryslloddedig anawdurdodedig arwain at wastraff o weithgareddau cartref arferol a gweithgareddau sy'n gysylltiedig â gwaith. Nod y Protocol yw sefydlu gweithdrefnau sy'n atal hyn rhag digwydd i'r graddau bo'n bosib.

		Gall gwersylloedd anawdurdodedig roi teuluoedd mewn perygl yn sgil risgiau amgylcheddol pan fo'r gwersylloedd hynny wedi eu lleoli mewn mannau amhriodol. Mae'r Protocol yn argymhell proses gwneud penderfyniadau sy'n ystyried iechyd a diogelwch ochr yn ochr â materion hawliau dynol wrth benderfynu a ddylid goddef y gwersyll.
5	Cydraddoldebau	Mae mabwysiadu'r Protocol yn cydymffurfio gyda dyletswyddau'r awdurdod lleol dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	

F - Atodiadau:

Cyd-Brotocol Gogledd Cymru ar Reoli Gwersylloedd Anawdurdodedig

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

Canllawiau Llywodraeth Cymru ar Reoli Gwersylloedd Anawdurdodedig

<http://gov.wales/docs/dsijg/publications/equality/131220-guidance-managing-unauthorised-camping-2013-en.pdf>

Cyd-brotocol Gogledd Cymru ar gyfer

Rheoli Gwersylloedd Diawdurdod

1. Cyflwyniad

- 1.1 Caiff gwersylloedd diawdurdod eu diffinio fel 'gwersylloedd carafannau a/neu gerbydau eraill ar dir heb ganiatâd y tîrfeddiannwr neu'r meddiannydd ac sy'n golygu tresmasu'. Maent yn perthyn i ddau brif gategori: y rhai ar dir sy'n eiddo i'r Cyngor (megis priffyrdd, parciau, ysgolion) neu gorff cyhoeddus arall, a'r rhai ar dir preifat. Gall y broses o ymateb iddynt newid yn dibynnu ar bwy sy'n berchen ar y tir, ac mae gan gyrff cyhoeddus gyfrifoldebau ychwanegol nad ydynt yn berthnasol i dirfeddianwyr preifat.
- 1.2 Mae gwersylloedd diawdurdod yn digwydd o bryd i'w gilydd am amrywiaeth o resymau. Mae angen sensitifrwydd wrth ymateb iddynt er mwyn cydbwysu hawliau a chyfrifoldebau Sipsiwn Theithwyr ('y gymuned deithio') a thrigolion a busnesau lleol ('y gymuned sefydlog').
- 1.3 Mae'r protocol hwn yn darparu fframwaith ar gyfer rheoli'r holl wersylloedd diawdurdod yng Ngogledd Cymru mewn ffordd gadarnhaol a chyson, er budd yr holl bobl dan sylw a'r rhai sy'n cael eu heffeithio ganddynt.
- 1.4 Cafodd ei lunio i hwyluso ymagwedd gydlynol rhwng:
 - y chwe awdurdod lleol; Ynys Môn, Gwynedd, Conwy, Sir Ddinbych, Sir y Fflint a Wrecsam
 - Heddlu Gogledd Cymru (HGC)
 - Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru (GTAGC)
 - Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
 - cyrff cyhoeddus eraill megis Parc Cenedlaethol Eryri a Llywodraeth Cymru
 - tîrfeddiannwyr preifat
 - Sipsiwn a Theithwyr
 - a thrigolion lleol
- 1.5 Mae'r Protocol yn ystyried 'Canllawiau ar Reoli Gwersylla Diawdurdod 2013' a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ac mae'n cydymffurfio â'r cyfrifoldebau a osodir ar bob corff cyhoeddus gan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a deddfwriaeth berthnasol arall.
- 1.6 Amcanion y Protocol yw:
- 1.7
 - rheoli gwersylloedd diawdurdod mewn ffordd effeithlon ac effeithiol, gan gydbwysu hawliau a chyfrifoldebau Sipsiwn a Theithwyr, trigolion lleol a budd-ddeiliaid allweddol ac i leihau unrhyw effeithiau amgylcheddol neu gymunedol

- gweithio gydag asiantaethau partner i hyrwyddo cydlyniant cymunedol ac atal eithrio cymdeithasol Sipsiwn a Theithwyr
- Cyflwyno eglurder ar y broses o ymateb i ymholiadau a rhannu gwybodaeth
- gosod fframwaith er mwyn gwneud penderfyniadau clir, cyson ac amserol sy'n cysylltu â strategaethau eraill a gwasanaethau sy'n effeithio ar Sipsiwn a Theithwyr (e.e. tai, addysg, cynllunio).
-

2. Dyletswyddau a Chyfrifoldebau pob Asiantaeth

2.1 Mae pob asiantaeth sy'n ymwneud ag ymateb i wersylloedd diawdurdod yn cydnabod y gall teuluoedd Sipsiwn a Theithwyr brofi anawsterau wrth ddefnyddio gwasanaethau addysg, iechyd a chymunedol a byddant yn gweithio i leihau'r anawsterau hyn.

2.2 Maent yn cytuno i:

- gydymffurfio â'u cyfrifoldebau o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i:
 - ddileu gwahaniaethu anghyfreithlon
 - hyrwyddo cyfle cyfartal
 - hyrwyddo cysylltiadau da rhwng pobl o wahanol gefndiroedd hiliol
- gweithredu bob amser mewn modd trugarog a thosturiol
- enwebu Un Pwynt Cyswllt, boed yn swyddog penodol neu'n bwynt cyswllt (e.e. yr Heddlu 101) at ddibenion cydlynu ymateb i'r gwerysll diawdurdod (bydd gan y swyddog hwnnw ddigon o awdurdod i wneud penderfyniadau ar ran eu sefydliadau)
- i roi trefniadau ar waith rhag ofn bod yr Un Pwynt Cyswllt arferol yn absennol (os yw'n swyddog) a sicrhau bod trefniadau digonol yn eu lle
- llunio eu Polisiâu a Gweithdrefnau manwl eu hunain sy'n adlewyrchu eu strwythurau a'u gweithdrefnau eu hunain, ac yn ystyried y protocol hwn fel y safon ofynnol ar gyfer rheoli gwerysllloedd diawdurdod
- cyhoeddi'r protocol ar eu gwefannau
- sicrhau bod yr holl swyddogion Un Pwynt Cyswllt yn cael gwybod pan fo gwerysll yn cael ei sefydlu er mwyn sicrhau ymateb priodol gan bob asiantaeth.
- cynnal perthynas waith cydlynol, agored a gonest rhwng yr holl bartneriaid

- sicrhau bod y wybodaeth a rennir dan y Protocol hwn yn cael ei ddefnyddio ar gyfer y diben y cafodd ei gasglu yn unig, yn cael ei gadw'n gyfrinachol ac yn cydymffurfio â Deddf Diogelu Data a'r holl ddeddfwriaeth a chanllawiau perthnasol eraill
- Cadw cofnodion cywir drwy'r system Cyfrif Carafanau Cymru Gyfan. Awdurdodau Lleol yn creu protocolau e-bost awtomatig fel y gellir rhannu data am wersyll.

2.3 Bydd pob Asiantaeth yn sicrhau bod yr unigolion sy'n ateb galwadau yn:

- gwybod am y Protocol a phwy yw eu swyddog Un Pwynt Cyswllt
- derbyn hyfforddiant er mwyn gallu ymdrin â galwadau gan neu mewn perthynas â Sipsiwn a Theithwyr yn briodol, yn effeithiol ac yn gyson
- yn derbyn y wybodaeth ddiweddaraf am bwy sy'n gyfrifol am ddelio â gweryslyoedd diawdurdod ym mhob sefydliad partner

2.4 Er y bydd Awdurdodau Lleol yn arwain o ran darparu gwybodaeth i'r cyfryngau, gofynnir i bob Asiantaeth sicrhau ymateb cydlynol i ymholiadau gan y cyfryngau o fewn cyd-destun y cyfrifoldeb i hyrwyddo cysylltiadau da rhwng Sipsiwn a Theithwyr a'r gymuned sefydlog.

3. Cyfrifoldebau Asiantau Unigol

3.1 Mae'r cyfrifoldebau sydd ar bob asiantaeth yn dibynnu ar leoliad y gweryslyll, h.y. a ydyw:

- ar dir Awdurdod Lleol
- ar dir cyhoeddus arall
- ar dir preifat
- ar dir sy'n eiddo i Sipsiwn a Theithwyr

3.2 Efallai y gofynnir i'r **Awdurdod Lleol** benderfynu ar berchnogaeth y tir os nad yw'n hysbys.

3.3 Gwersylla ar Dir Awdurdodau Lleol

3.3.1 Bydd yr **Awdurdodau Lleol** yn:

Cyswllt Cychwynnol:

- Gwneud cyswllt cychwynnol â'r Sipsiwn/Teithwyr cyn gynted ag sy'n ymarferol bosibl i benderfynu ar eu bwriadau ac a oes ganddynt unrhyw anghenion gwasanaeth cychwynnol neu anghenion lles brys

- Penderfynu a oes unrhyw arwyddion amlwg o ofynion lles, a gofyn i BIPBC gynnal asesiadau iechyd yr unigolion ar y safle os byddant yn aros yn hirach na 3 diwrnod.
- Adnabod ac ymateb i ddiogelwch ar y ffyrdd neu bryderon diogelwch eraill

Gwasanaethau a chyfleusterau

- Darparu cyfleusterau gwastraff cartref
- Darparu toiledau
- Rhoi gwybodaeth i'r rhai sydd yn y gweryslyoedd, megis lleoliadau safleoedd amwynderau dinesig lleol, ysgolion a lleoliadau gofal iechyd.
- Adnabod ac ymateb i unrhyw anghenion gwasanaeth addysgol allgymorth lle bo'n briodol.
- Trafod cod ymddygiad gyda'r Sipsiwn a Theithwyr a rhoi gwybodaeth iddynt am y gwasanaethau cymorth lleol sydd ar gael iddynt.
- Nodi a oes safleoedd priodol eraill ar gael, ac yna rhoi gwybod i'r Sipsiwn a Theithwyr

Gwneud Penderfyniadau

- Bydd Awdurdodau Lleol yn ceisio cydbwysu lles a hawliau dynol meddianwyr yn erbyn yr effaith ar drigolion a busnesau cyfagos, gan roi ystyriaeth arbennig o beryglon iechyd a diogelwch a niwsans cyhoeddus.
- Penderfynu p'un ai i oddef neu gael gwared ar wersyll mewn modd amserol yn unol â chanllawiau presennol Llywodraeth Cymru.
- Sicrhau nad yw unrhyw gamau ildio meddiant yn digwydd lle mae camau o'r fath yn gyfystyr ag ymyrraeth anghyfiawn ag Erthygl 8 o'r Ddeddf Hawliau Dynol 1998 neu os yw'r weithred yn groes i fuddiannau gorau meddianwyr sy'n blant.

Troi Allan

- Ar safleoedd lle penderfynir peidio â goddef, darparu gwybodaeth i'r Sipsiwn a Theithwyr am y camau arfaethedig a pha gymorth sydd ar gael iddynt.
- Cymryd camau troi allan lle y bo'n briodol, gan gynnwys cyflwyno dogfennaeth a defnyddio beiliaid, ond ar y cyd â Heddlu Gogledd Cymru
- Gwneud trefniadau i gael gwared ar sbwriel ar ôl i'r Sipsiwn a Theithwyr adael y safle.
- Hysbysu a chysylltu â Chynghorwyr etholedig lleol a'r gymuned sefydlog.

3.3.2 Bydd **Heddlu Gogledd Cymru** yn:

- Cydymffurfio â gofynion y canllawiau NPCC ar reoli gweryslya diawdurdod.

- Adnabod ac ymateb i dystiolaeth o broblemau diogelwch y cyhoedd.
- Monitro ac ymateb i densiynau yn y gymunedol leol.
- Rhoi gwybod i asiantaethau perthnasol o leoliad a maint y gweryslyoedd diawdurdod.
- Darparu gwasanaethau plismona i gymunedau Teithwyr a chymunedau sefydlog.
- Atal a chanfod troseddau.
- Gweithio gyda phartneriaid i fynd i'r afael ag unrhyw rwystr i'r briffordd.
- Mewn achos o droi allan, cynnal yr heddwch ac atal anhrefn yn ôl y gofyn.

3.3.3 Bydd Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) yn:

- Asesu anghenion iechyd y Sipsiwn a Theithwyr ar y safleoedd cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl cael cais i wneud hynny gan yr Awdurdod Lleol.
- Darparu adroddiad crynodeb cyffredinol i'r Awdurdod Lleol heb fod yn hwyrach na 5 diwrnod gwaith ar ôl y dyddiad y cais. Datganiad cyffredinol yn unig fydd yn yr adroddiad ynghylch a oes anghenion iechyd neu beidio a ddylai atal achos o droi allan. *(Bydd y wybodaeth hon yn cael ei ddarparu i'r Awdurdod Lleol heb wybodaeth bersonol a fyddai angen caniatâd ffurfiol yr unigolion sy'n destun yr asesiadau iechyd. Bydd y datganiad a ddarperir ar ffurf sy'n addas i'w gyflwyno mewn tystiolaeth i'r llys).*
- Darparu gwasanaethau iechyd i Sipsiwn a Theithwyr.

3.3.4 Bydd Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru yn:

- Cynorthwyo asiantaethau partner a Sipsiwn a Theithwyr i gynnal asesiadau risg o'r safle sy'n ymwneud â bregusrwydd llosgi bwriadol a lledaeniad tân.
- Rhoi cyngor sy'n ymwneud â mynediad i offer ymladd tân a chyflenwadau dŵr mewn achos o dân.
- Cynnig y cyfle i gael archwiliad diogelwch carafannau am ddim a gosod larymau mwg arbenigol ac offer atal arall, yn rhad ac am ddim, yn ôl y galw.

3.4 Gwersylla ar Dir Cyhoeddus eraill

- 3.4.1 Dylai'r **Awdurdod sy'n Berchen ar y Tir** drafod gydag awdurdodau lleol i drefnu ymholiadau anghenion lles, a dylai **Awdurdodau Lleol** fod yn barod i helpu. Bydd y penderfyniad i droi allan neu oddef a lefel ymholiadau anghenion lles yr un fath ag ar gyfer tir awdurdodau lleol.

3.5 Gwersylla ar Dir Preifat

- 3.5.1 Yn unol â chanllawiau Cynulliad Cymru, nid yw perchnogion tir preifat sydd â gweryslyoedd diawdurdod Sipsiwn a Theithwyr ar eu tir yn cael eu rhwymo gan yr un cyfrifoldebau statudol ag awdurdodau cyhoeddus, ond i gychwyn dylent gysylltu â'u hawdurdod lleol i bennu a oes ganddynt

Swyddog Cyswllt Sipsiwn a Theithwyr (neu gyfwerth) er mwyn cyfryngu. Fel arall, gall y swyddog Un Pwynt Cyswllt/ swyddog arweiniol neu'r heddlu lleol gynorthwyo.

3.5.2 Bydd angen i berchnogion tir preifat gael eu cyngor cyfreithiol eu hunain wrth geisio datrys gwerylloedd diawdurdod ar eu tir. Os byddant yn dewis goddef, bydd angen iddynt gymryd cyngor gan adran gynllunio yr Awdurdod Lleol.

3.6 Gwersylla ar Dir sy'n Eiddo i Sipsiwn a Theithwyr

3.6.1 Bydd **Awdurdodau Lleol** yn cynghori meddianwyr y gweryll am statws cynllunio y tir os ydynt yn bwriadu aros am fwy na 7 diwrnod. Efallai y caiff camau gorfodi cynllunio eu hystyried.

Atodiad

Sefydliadau perthnasol:

Llywodraeth Cymru

Adran Dyfodol Tecach
Adran Llywodraeth Leol a Chymunedau
Llywodraeth Cymru
Swyddfa Rhydycar
Merthyr Tudful
CF48 1UZ

Rhwydwaith Cydraddoldeb Rhanbarthol Gogledd Cymru

Y Ganolfan Cydraddoldeb
Ffordd Bangor
Penmaenmawr
LL34 6LF

01492 622233
info@nwren.org

Prosiect Unity

Bryn Hall: Swyddog Ymgysylltu Cymunedol
07920567652
bryn.hall@pembrokeshire.gov.uk

Catherine Fortune: Swyddog Iechyd a Lles

07920567668
catherine.fortune@pembrokeshire.gov.uk

Cyngor Denise Barry: Swyddog Eiriolaeth a Gwybodaeth
07810551331
denise.barry@pembrokeshire.gov.uk

**Llinell Gyngor ac Eiriolaeth Genedlaethol i Sipsiwn a Theithwyr sy'n byw
yng Nghymru**
Rhif Llinell Gymorth Cymru Gyfan
01646 686139